

NORGES HØYESTERETT

Den 9. januar 2007 avsa Høyesterett dom i

HR-2007-00045-A, (sak nr. 2006/1687), straffesak, anke,

I.

Den offentlige påtalemyndighet

(kst. statsadvokat Ingrid Johansen)

mot

A

(advokat Geir Jøsendal)

II.

A

(advokat Geir Jøsendal)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(kst. statsadvokat Ingrid Johansen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Tønder**: Saken gjelder spørsmål om Høgskolen i Stavanger, nå Universitetet i Stavanger (UiS) i forbindelse med vedtak om opptak av nye studenter, omfattes av begrepet ”offentlig myndighet” i straffelovens bestemmelse om falsk forklaring, jf. straffeloven § 166 første ledd. Den gjelder også straffutmålingen.
- (2) Stavanger tingrett avsa 31. mars 2006 dom med slik domsslutning:

”A, født 00.00.1982, dømmes for overtredelse av strl. § 182, 1. ledd, 2. str.alt. og strl. § 166, 1. ledd, sammenholdt med strl. § 62, 1. ledd til en straff av fengsel i 50 – femti – dager. Til fradrag kommer 1 – en – dag for utholdt varetekt.”
- (3) Dommen var en tilståelsesdom, jf. straffeprosessloven § 248.
- (4) Etter anke fra A over lovanvendelsen og straffutmålingen, avsa Gulating lagmannsrett 6. oktober 2006 kjennelse og dom med slike slutninger:

”Slutning i kjennelse:

Lovanvendelsesanken forkastes.

Domsslutning:

Det gjøres den endring i tingrettens dom at straffen settes til fengsel i 36 – trettiseks dager – som gjøres betinget etter reglene i straffeloven § 52 flg. med en prøvetid på 2 – to – år. I tilfelle avsoning av fengselsstraffen, tilstås 1 – én – dags varetektsfradrag.”

- (5) A har anket over lovanvendelsen, og har gjort gjeldende at straffeloven § 166 første ledd ikke kan anvendes da Høgskolen i Stavanger ikke kan regnes som en ”offentlig myndighet”. Hun har dessuten anket over staffutmålingen.
- (6) Også påtalemyndigheten har anket lagmannsrettens dom, idet det gjøres gjeldende at det bør utmåles en ubetinget fengselsstraff.
- (7) *Jeg er kommet til at domfeltes anke ikke kan føre fram. Derimot finner jeg at anken fra påtalemyndigheten må tas til følge.*
- (8) Kinesisk statsborger, A, kom til Norge i 2002 etter at hun, gjennom en agent i hjembyen Shandong, hadde fått visum til Norge og studieplass ved X Folkehøgskole. Mens hun gikk på folkehøgskolen, tok hun kontakt med daværende Høgskolen i Stavanger, med sikte på opptak som student. Hun fikk da opplyst at denne høyskolen, som tilleggskrav til ordinær studiekompetanse, stilte krav om at søkere fra Kina måtte ha fullført minimum ett års studium ved et universitet i Kina. 21. januar 2004 innga hun søknad om opptak. Hun søkte om først å ta et ettårig studium i norsk språk med samfunnsfag for fremmedspråklige, og dernest et treårig bachelorstudium i sykepleie. Av søknaden framgår at hun i perioden fra september 2001 til juli 2002 hadde vært student ved Shandong universitet, og at hun hadde fullført første år av økonomistudiet. Som dokumentasjon vedla hun en erklæring fra Shandong universitet på kinesisk og engelsk, som bekreftet dette. På bakgrunn av søknaden og den vedlagte dokumentasjonen, ble hun i april 2004 tatt opp som student ved høyskolen.
- (9) I september 2005 ble det, gjennom undersøkelser foretatt av Det nasjonale organ for godkjenning av utenlandsk utdanning i Norge (NOKUT), brakt på det rene at A aldri har vært registrert som student ved Shandong universitet. Hun erkjente umiddelbart overfor UiS at hun hadde framskaffet en falsk erklæring gjennom den samme agenten som hadde formidlet studieplass ved folkehøgskolen. Hun valgte deretter å trekke seg fra sykepleiestudiet, som hun på den tid hadde påbegynt. Det er innledet sak om utvisning fra riket. Denne er stilt i bero i påvente av dom i herværende sak.
- (10) Straffeloven § 166 første ledd rammer blant annet den som avgir falsk forklaring til offentlig myndighet, der forklaringen er bestemt å skulle avgi bevis. A mener hun ikke kan straffes etter denne bestemmelsen, idet hun anfører at Høgskolen i Stavanger/UiS ikke kan regnes som offentlig myndighet i bestemmelsens forstand. For at en offentlig virksomhet skal kunne regnes som ”offentlig myndighet”, må, hevder hun, denne i hovedsak gå ut på offentlig myndighetsutøvelse – noe A mener ikke er tilfelle for høyskoler/universitet. Det er i denne forbindelse blant annet anført at offentlige høyskoler/universitet ikke atskiller seg fra hvordan tilsvarende virksomhet utøves i privat regi, og at undervisning, forskning og studier er hovedbeskjeftigelsen ved slike institusjoner, og ikke offentlig myndighetsutøvelse.

- (11) Om lovanvendelsen uttaler lagmannsretten blant annet:

”For at en handling skal være straffbar etter straffeloven § 166 første ledd, er det altså lagmannsrettens oppfatning at handlingen må være rettet mot en offentlig myndighet når denne myndighet foretar offentlig myndighetsutøvelse.

Spørsmålet blir videre om UiS (på gjerningstidspunktet Høgskolen i Stavanger) forestår offentlig myndighetsutøvelse når den foretar opptak av studenter til institusjonen. Lagmannsretten finner det klart at så er tilfelle.”

- (12) Det er på det rene og heller ikke bestridt at offentlige høyskoler og universitet i kraft av loven utøver offentlig myndighet i en rekke sammenhenger, som for eksempel ved opptak, uteksaminering og utvisning av studenter, jf. Eckhoff/Smith, Forvaltningsrett (2006) side 7 og 228-229 og Woxholth, Forvaltningsloven med kommentarer, side 74-75. Jeg er enig med lagmannsretten i at de da må anses som ”offentlig myndighet” i forhold til straffeloven §166 når det gis uriktig forklaring i tilknytning til slik myndighetsutøvelse, jf. Bratholm/Matningsdal, Straffeloven med kommentar (1995) side 351. Om offentlig myndighetsutøvelse utgjør virksomhetens hovedbeskjeftigelse, er således uten betydning for bestemmelsens anvendelse. Anken over lagmannsrettens lovanvendelse kan derfor ikke føre fram.
- (13) Som påpekt i Rt. 2006 side 713, avsnitt 8, har Høyesterett gjentatte ganger gitt uttrykk for at straffen for overtredelse av straffeloven § 166 som utgangspunkt er ubetinget fengsel. Spørsmålet er om det er forhold ved forgåelsen i denne sak, som tilsier at det er tilstrekkelig å reagere med en betinget fengselsstraff, slik lagmannsretten kom til.
- (14) Høyesterett har aldri tidligere tatt stilling til straffutmålingen ved overtredelse av straffeloven § 166 i forbindelse med opptak av studenter ved offentlige skoler eller høyskoler/universitet. I dette tilfellet dreier det seg dessuten om en utenlandsk statsborger, som ved opptak til studier får oppholdstillatelse i riket, og dermed også i samtlige land i Schengen-området. Opptaket gir også adgang til å søke deltidsarbeide.
- (15) Jeg er kommet til at det ikke foreligger tilstrekkelige grunner til å fravike det alminnelige utgangspunktet om ubetinget fengselsstraff ved falsk forklaring.
- (16) Avgjørelsesgrunnlaget ved opptak til høyskoler og universitet vil i stor grad måtte bero på vitnemål og annen skriftlig dokumentasjon fra søkerens tidligere skolegang. Det er av vesentlig betydning at dette avgjørelsesgrunnlaget er korrekt, og at opptaksmyndigheten kan stole på ektheten av den dokumentasjon som følger søknaden. Især i forhold til utenlandske søkere vil det være vanskelig å føre tilfredsstillende kontroll, slik at oppdagelsesrisikoen ofte vil være liten. Det er dessuten tegn som tyder på at bruk av forfalskede vitnemål og lignende dokumenter er et økende problem. Allmennpreventive hensyn tilsier derfor at man også i disse tilfelle reagerer strengt mot forfalskninger.
- (17) A har sterkt framholdt at det i denne saken ikke dreier seg om et vitnemål for dokumentasjon av beståtte eksamener med angivelse av karakter, men kun en erklæring som bekrefter et studieopphold ved et universitet. Jeg kan vanskelig se at dette kan få noen avgjørende betydning for spørsmålet om det her må reageres med en ubetinget fengselsstraff. Siden kravet om ettårig studieopphold i Kina er satt som et absolutt opptaksvilkår, vil et slikt forfalsket dokument bli helt avgjørende for om søkeren kan få

studieplass. Virkningen av forfalskningen blir med andre ord den samme enten det dreier seg om en slik bekreftelse på studieopphold eller et eksamensvitnemål. Ved dette får søkeren tilgang til studier uten å inneha den studiekompetanse som undervisningsinstitusjonen har forutsatt, og dessuten tilgang til de offentlige ytelser som et studium ved en offentlig skole/universitet innebærer. I tillegg kommer at studieplasser ofte vil være et knapphetsgode, slik at man står overfor et studieopptak på falskt grunnlag til foretrekksrett for andre – kvalifiserte – søkere.

- (18) Jeg finner ikke grunn til å legge vekt på at det her gjaldt dokumentasjon av et særvilkår som Høgskolen i Stavanger stilte for opptak av kinesiske studenter – en dokumentasjon som ikke har anvendelsesmuligheter ut over dette formålet, slik som for eksempel et vitnemål vil kunne ha.
- (19) Opptakets betydning for søkerens adgang til opphold og deltidsarbeid i riket er også med å underbygge behovet for en streng reaksjon mot denne type forfalskning.
- (20) Hva angår spørsmålet om straffens lengde, har påtalemyndigheten særlig vist til rettspraksis knyttet til bruk av falske identitetspapirer i forbindelse med søknad om oppholdstillatelse eller asyl. Selv om jeg er enig i at det er likhetstrekk mellom disse tilfelle og denne sak, vil forfalskning av identitetspapirer ha større konsekvenser enn forholdet i herværende sak. Det er derfor naturlig med en strengere reaksjon ved slike forgåelser enn ved det forhold som denne saken gjelder.
- (21) Jeg kan ikke se at det foreligger formildende omstendigheter i saken. A har gjennomført en vel planlagt forfalskning ved å ta initiativ til å framskaffe en falsk erklæring av offisiell karakter fra et kinesisk universitet, og benyttet det som vedlegg til søknaden, uten at hun kan sies å ha vært i en livssituasjon som kan unnskylde hennes adferd. Hun har imidlertid, etter at forholdet ble avslørt, gitt en uforbeholden tilståelse, noe som til en viss grad må hensyntas ved straffutmålingen, jf. straffeloven § 59 annet ledd.
- (22) Jeg er kommet til at straffen passende kan settes til fengsel i 15 dager.
- (23) Jeg stemmer for denne

D O M :

- 1. Anken over lovanvendelsen forkastes.
- 2. I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 15 – femten – dager med fradrag for 1 – en – dag for utholdt varetekt.
- (24) Dommer **Rieber-Mohn**: Jeg er enig med førstvoterende i at bruk av forfalsket dokumentasjon synes å være et tiltagende problem i det norske samfunnet, og at hovedregelen lenge har vært at det benyttes ubetinget fengselsstraff ved falsk forklaring for offentlig myndighet. Den foreliggende sak har imidlertid særtrekk som i noen grad skiller den fra de mest skadelige tilfeller av falsk forklaring eller bruk av falsk dokument. Det dreier seg i As tilfelle ikke om forfalskning av offisielle identifikasjonsdokumenter eller av vitnemål eller andre tilsvarende dokumenter som har rettsvirkninger i flere retninger. Hun har fremskaffet en falsk bekreftelse på at hun har ett års studier ved et

utenlandsk universitet, alene fordi dette er et særskilt krav som gjelder ved opptak til Universitetet i Stavanger. De alminnelige kompetansekrav som gjelder ved opptak til dette universitetet, oppfylte hun. Straks hun ble foreholdt mistanken, la hun alle kort på bordet og samarbeidet med politiet om sakens fulle oppklaring. A har nå forspilt sine muligheter for å få en høyere utdanning i Norge, og hun er besluttet utvist fra landet. Dette vedtaket er stilt i bero til denne straffesaken er avsluttet.

- (25) På denne bakgrunn kan jeg ikke se at tungtveiende almenpreventive hensyn tilsier at det benyttes en kort ubetinget fengselsstraff fremfor en betinget dom, som etter min mening vil være tilstrekkelig i denne saken.
- (26) Jeg stemmer følgelig for at anken forkastes.
- (27) Dommer **Stabel:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Tønder.
- (28) Dommer **Stang Lund:** Likeså.
- (29) Dommer **Lund:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Rieber-Mohn.
- (30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Anken over lovanvendelsen forkastes.
2. I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 15 – femten – dager med fradrag for 1 – en – dag for utholdt varetekt.

Riktig utskrift bekreftes: